

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI**

**BOSHLANG‘ICH TA’LIMNING DOLZARB
MASALALARI: MUAMMO VA YECHIMLAR**

**mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari**

**Navoiy shahri,
07.06.2023**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

**BOSHLANG‘ICH TA’LIMNING DOLZARB MASALALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**

mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari

**Navoiy shahri,
07.06.2023**

daralarida didaktik o'yinlardan foydalanish ta'lim samaradorligini ta'minlash, o'quvchilarda faollikni yuzaga keltirish, bilim, ko'nikma, malakalarni shakllantirish, vaqtni tejash, ta'limni jadallashtirishga yordam beradi.

Ona tili daralarida unli va undosh tovushlar ustida ishlayotganda "Tovushdosh so'zlar top", "Berilgan kataklarni tez to'ldir", "Tovush juftlari bilan farqlanuvchi so'zlar ro'yxatini davom ettir" kabi o'yinlardan foydalanish mumkin. Tilga olinayotgan topshiriqlarning musobaqa tarzida tashkil etilishi uni qiziqarli o'yinga aylantiradi va g'oliblarni aniqlab, ularni rag'batlantirish imkoniyatlarini yuzaga keltiradi.

Quyida ana shu o'yinlardan namunalar keltiramiz:

"So'z juftlarini davom ettir" o'yini. O'quvchilarga san'at – sanat, qal'a – qala, she'r-she'r, sava-sava singari so'zlar berilib, shunday so'z juftlari tuzishni davom ettirish va ularning ma'nosini sharhlash topshiriladi. Berilgan so'z juftlarini belgilangan miqdorda (mas, 10-15 ta so'z jufti) yetkazgan o'quvchi g'olib deb topiladi. Bu o'yin sinf o'quvchilarini guruhlariga ajratib, sinf taxtasida ham bajartirilishi mumkin. Qatordagi har bir o'quvchi doskaga chiqib, bitta so'z jufti yozadi va bo'rni ikkinchi o'quvchiga tutgazadi. O'yin shu tartibda davom ettiriladi.

"Bor ekanda yo'q ekan"

Och ekanda to'q ekan" o'yini. Bu o'yinda sinf ikki guruhga ajratiladi va har bir guruhdan bittadan o'quvchi tanlab olinib, ish-harakatni bildiruvchi o'nta so'z yozish topshiriladi. Belgilangan vaqtda topshiriqni to'g'ri bajargan guruh ertak aytish huquqini (yoki o'qituvchidan eshitishni) qo'lga kiritadi. Miriqib ertak eshitiladi va matndagi ish-harakatni bildiruvchi so'zlar topiladi va ularning ma'nosi izohlanadi.

"Shart qo'yildi so'zning podshosi" o'yinida ertaklardagi shohlar yoki malikalar biror ishlarni amalga oshirish uchun shartlar qo'yishi haqida o'quvchilardan so'raydi. Ma'lumki, boshlang'ich sinf o'quvchilari ertaklarni o'qishga qiziqishadi. Shundan keyin o'quvchilarga matndagi ish - harakatni bildiruvchi so'zlarni topish, ish-harakatni bajarilayotganligi yoki bajarilmayotganligini aniqlash, so'z podshosining shartlarini belgilangan vaqtda bajargan o'quvchilar o'yinda g'olib bo'lishadi va so'z podshosidan sovg'alarini olishadi.

Shu so'zlarni yozishda qaysi biri bosh harf bilan va qaysi biri kichik harf bilan yozilishiga e'tibor berib, uni to'g'ri yozgan o'quvchi yoki o'quvchilar guruh g'olib boladi.

"O'zbekistonning mashhur daryolari", "Shaharlar haqida o'ylarim" kabi matnlardan atoqli va turdosh otlarni alohida ajratib yozishga oid o'yinlarni tashkil etish mumkin

Shunday qilib, boshlang'ich sinflarda ona tili ta'limining samaradorligi o'qitish metodini to'g'ri tanlash, pedagogik texnologiya usullaridan unumli foydalanish, "Ona tili" fanining amaliy yo'nalishidan kelib chiqib, ta'lim jarayonida ko'proq o'quvchini o'ylashga, fikrlashga undovchi, o'quv topshiriqlarini ishga solish, o'quvchilarda bilish - o'rganish ehtiyojini yuzaga keltiradigan dars shakllaridan foydalanish singarilar bilan bog'liqdir.

YANGI O'ZBEKISTONDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI: OLIB BORILGAN ISLOHOTLAR VA YANGILIKLAR

Raxmonova Dilfuza Maxmudovna - Buxoro davlat universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya – maqolada rivojlanib borayotgan O'zbekistondagi yangi islohotlar, olib borilgan yangiliklar haqida ma'lumotlar keltirilgan bo'lib, yangi innovatsion loyihalar haqida fikr yuritilgan. Shu bilan birga amalga oshirilgan islohotlar va kelajakdagi yangilanishlar haqida ham g'oyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: yangi islohotlar, innovatsion loyihalar, mintaqaviy iqtisodiy tashkilotlar, ta'lim sifati, Maktabgacha ta'lim vazirligi.

I. Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev o'zining Oliy Majlisga Murojaatnomasida mamlakatimizning xalqaro va mintaqaviy iqtisodiy tashkilotlardagi ishtirokini kuchaytirishning ahamiyati xususida alohida to'xtalib o'tdilar.

Jumladan, mamlakatimiz iqtisodiyotining jahon ishlab chiqarish tizimiga, dunyo bozori talablariga va iqtisodiy integratsiya jarayonlariga hamohang bo'lishi mahsulotlar sifatini oshirishi, tannarxini pasaytirishi, ishlab chiqaruvchilarni yangi texnologiyalarni joriy etishga majbur qilishi va bozor islohotlarini jadal rivojlantirishga xizmat qilishi alohida ta'kidlandi.

Sifatli ta'limda – sog'lom muhit: Konsepsiyada korrupsiyaga qarshi kurashish va shaffoflikni ta'minlashning ta'sirchan mexanizmlarini joriy etish bo'yicha alohida e'tibor qaratilgan: oliy ta'lim sohasida "korrupsiyasiz soha"; professor-o'qituvchilar bilan talabalar o'rtasidagi byurokratik omillarni bartaraf etish; malaka oshirish, ilmiy-tadqiqot ishlarini tayyorlash va amaliyotga tatbiq etish, nazorat-monitoring,

xodimlarni ishga qabul qilish va lavozimga tayinlash, oliy ta'lim muassasalari faoliyatini o'rganish va tizimdagi boshqa jarayonlarda shaffoflikni ta'minlash; professor-o'qituvchilarning o'quv yuklamalarini optimallashtirish, kasbiy faoliyatga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish asosida oliy ta'lim tizimi xodimlarining mehnat unumdorligini oshirishdek mexanizmlar belgilab berilgan.

II. Adabiyotlar tahlili. Mamlakatimizda izchillik bilan amalga oshirilayotgan ta'lim sohasidagi islohotlar zamirida Vatanimizni yanada taraqqiy ettirish, yoshlarni har jihatdan barkamol shaxs etib voyaga yetkazish, sohalar uchun yuqori bilimga ega mutaxassislarni tayyorlashdek maqsadlar mujassamdir.

“Bilimlariqtisodiyoti” atamasiiqtisodiy lug'atdao'nyiloldinpaydobo'lishitasodifemas. Bu zamonaviy ishchilarning yuqori malakali iqtisodiyotini rivojlantirishning muhim ahamiyatidan dalolat beradi, bunga yuqori sifatli ta'limsiz erishib bo'lmaydi. Zamonaviy dunyoda ta'lim sifati iqtisodiyotning raqobatbardoshligining eng muhim omillaridan biriga aylangan.

Islohotlarning yangi bosqichi boshlanishidan oldin O'zbekistonda maktabgacha ta'limga katta e'tibor berilmadi. Vaziyat 2017-yilda Maktabgacha ta'lim vazirligi tuzilganda o'zgardi. Agar ilgari bolalarni ta'limning ushbu shakli bilan qamrab olish darajasi atigi 27%ni tashkil qilgan bo'lsa, 2019-yil oxiriga kelib u 44,5%gacha ko'tarilgan edi. Bu davrda davlat maktabgacha ta'lim muassasalari soni 1,5 barobarga (4940dan 7500 gacha), xususiy maktabgacha ta'lim muassasalari - 3 barobarga (269 dan 783 gacha) ko'paydi. Agar 2017-yilda maktabgacha ta'lim tizimida 51 ming o'qituvchi ishlagan bo'lsa, 2019-yil oxiriga kelib - 80 mingdan ortiq.

Prezidentimiz tomonidan “Yangi O'zbekiston ma'muriy islohotlarini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmonga ko'ra islohotlar olib borilmoqda. Maktabgacha ta'lim vazirligi va xalq ta'limi vazirligining birlashishi yangi O'zbekistonda ta'lim sifatini oshishiga turtki bo'ladi.

III. Tahlil. Maktabgacha ta'lim uchun kadrlar tayyorlashga katta e'tibor berildi. Mutaxassislarni yaxshiroq tayyorlash maqsadida 97 ta pedagogika kolleji to'liq MDH yurisdiksiyasiga o'tdi. Barcha pedagogika universitetlarida maktabgacha ta'lim uchun kvotalar oshirildi. MDHda Maktabgacha ta'lim muassasalari rahbarlari va mutaxassislarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti ochildi.

Bolalar bog'chalarida sog'lom va xavfsiz ovqatlanishni tashkil etish maqsadida maktabgacha ta'lim muassasalari uchun oziq-ovqat mahsulotlarini to'g'ridan-to'g'ri ishlab chiqarish korxonalaridan sotib olish uchun shart-sharoitlar yaratildi, umumiy ovqatlanishdan foydalanib, tajriba tarzida ovqatlanish yo'lga qo'yildi.

Maktab ta'limining ixtisoslashuvi. O'zbekistonda yaxshi rivojlangan maktab infratuzilmasi yaratildi, bu bolalarni umumiy boshlang'ich va o'rta ta'lim bilan to'liq qamrab olish imkonini berdi. Umumiy boshlang'ich va o'rta ta'limga umumiy qabul darajasi 99% bo'lib qoldi.

Ta'limni markazsizlashtirish. Maktablarda o'rta ta'limni isloh qilish jarayonida 10-11-sinflarda ta'lim qayta tiklandi. Umumta'lim maktablarida oliy ma'lumotli o'qituvchilarning ulushi 80%dan oshdi, buni ta'lim sifatining ko'rsatkichi deb hisoblash mumkin. Ta'lim islohoti umumta'lim maktablari o'qituvchilarining oylik maoshlari oshishi bilan birga olib borildi, ular uch bosqichda oshirildi va natijada o'rtacha 50%ga oshdi. Islohotlar jarayonida 4 ta akademik litsey ham tugatildi, ularning o'quv va moddiy bazasi zamonaviy talablarga javob bermadi. Universitetlardan uzoqda joylashgan va bitiruvchilarning oliy o'quv yurtlariga qabul darajasi past bo'lgan 54 litsey asta-sekin kasb-hunar kollejlariga aylantirildi.

Shu bilan birga, ilmiy-texnik ta'limning yangi innovatsion texnologiyalari dunyoda tobora ko'proq joriy etilmoqda. O'zbekistonda bunday ta'lim texnologiyalariga o'tish uchun old shartlar va sharoitlar yaratilmoqda, bu O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida aks ettirilgan. Bu yo'nalishda to'rtinchi sinfni bitirgan iqtidorli bolalar test natijalariga ko'ra tanlanadigan prezident maktablari tizimini yaratish katta ahamiyatga ega. Prezident maktablari allaqachon Toshkent, Namangan, Nukus va Xivada ishlayapti, bu yil Buxoro, Jizzax, Samarqand va Farg'onada maktablar ochilmoqda, 2021-yilda Andijon, Navoiy, Surxondaryo, Sirdaryo va Toshkent viloyatlarida ochiladi.

IV. Muhokama. AKT, aniq fanlarni, shuningdek, aerokosmik va astronomiyani chuqur o'rganadigan ixtisoslashtirilgan o'quv muassasalari yaratilmoqda. Shunday qilib, Prezident farmonlari bilan Toshkentda O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Astronomiya instituti qoshida al-Xorazmiy nomidagi maktab va Mirzo Ulug'bek nomidagi maktab-internat tashkil etildi. Maxsus ixtisoslashtirilgan maktablar ham bor. 2015-yilda Toshkentda Robokidz Education boshlang'ich xususiy robototexnika maktabi tashkil etildi, u yerda robototexnika, boshlang'ich dasturlash va "narsalar Interneti" kurslari o'qitiladi. Va 2017-yilda Artel global xususiy maktabi ochildi, u matematika, fizika, kimyo fanlarini chuqur o'rganishga qaratilgan. Bu yerda robototexnika, 3D modellash va dasturlash ham o'rgatiladi.

Uzluksiz kasbiy ta'lim. Kasb-hunar ta'limida islohotlar Prezidentning 2019-yil 6-sentabrda qabul qilingan "Kasb-hunar ta'limi tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori asosida amalga oshirilmoqda. Ushbu farmonga muvofiq uzluksiz kasbiy ta'limning yangi tizimi joriy

etilmoqda: boshlang'ich, o'rta va o'rta maxsus kasb-hunar ta'limi. Kattalar va ishsiz fuqarolar uchun kasb - hunar ta'limi markazlari tashkil etilmoqda.

Kasb-hunar maktablari 9-sinf bitiruvchilariga kasb-hunar ta'limi beradi. Bu yerda mashg'ulot vaqtining ko'p qismi amaliy mashg'ulotlarga bag'ishlangan. Trening oilaviy tadbirkorlik, qurilish, xizmat ko'rsatish, chorvachilik, parrandachilik, asalarichilik, baliqchilik va h.k.

Ta'lim sifatini isloh qilish, jahon standartlariga e'tibor qaratish. Kollejlar kamida ikki yilgacha bo'lgan kunduzgi, kechki va sirtqi o'qish shaklida kamida umumiy o'rta ma'lumotli mutaxassislarni tayyorlashni ta'minlaydi. Kollej bitiruvchilari uchun katta potentsial ish beruvchilar bitiruvchilarning bandligini kafolatlaydigan ishchilarning hozirgi va kelajakdagi ehtiyojidan kelib chiqqan holda buyurtmalar portfeli yaratadilar.

Ta'lim dasturlarini muvaffaqiyatli tamomlagan texnik maktab bitiruvchilariga bakalavriat ta'limining tegishli yo'nalishlarining 2-kursidan boshlab oliy o'quv yurtlarida kirish imtihonsiz individual suhbat asosida o'qishni davom ettirish huquqi beriladi. Shunday qilib, mashg'ulotlarni davom ettirish va kasbiy bilim va ko'nikmalarini oshirish imkoniyati mavjud.

Oliy ta'lim sifat standartlari. 2017-yil 20-aprelda Prezident Farmoni bilan oliy ta'lim darajasini tubdan yaxshilash va sifat jihatdan yaxshilash chora-tadbirlarini o'z ichiga olgan 2017-2021 yillarga mo'ljallangan oliy ta'lim tizimini har tomonlama rivojlantirish dasturi tasdiqlandi.

Oliy o'quv yurtlariga qabul qilish tartibi o'zgartirildi, imtihonlar 1-15 avgust kunlari o'tkazila boshladi va ularning natijalari ertasi kuni e'lon qila boshladi. Oliy o'quv yurtlariga ijodiy yo'nalishlar bo'yicha test sinovlari bekor qilindi. 2017-yil sentyabr oyidan boshlab professor-o'qituvchilar uchun o'quv yuklamasi tadqiqot ishlarini olib borish foydasiga kamaydi. Ta'limning sirtqi shakli tiklandi. Universitet professor-o'qituvchilarining maoshi ikki barobar oshdi.

Universitetlarning mustaqilligi oshdi. 2018/2019 o'quv yilidan boshlab yetakchi oliy o'quv yurtlari kadrlar iste'molchilarining talabini inobatga olgan holda ta'limning tegishli yo'nalishlari va mutaxassisliklari bo'yicha mustaqil ravishda o'quv rejalari va dasturlarini ishlab chiqadi. Universitetlarga talabalarni qo'shimcha kontrakt stavkalari bo'yicha qo'shimcha qabul qilishga ruxsat beriladi. Ta'lim sohasini isloh qilish doirasida o'qituvchilarni tayyorlash dasturlari qayta ko'rib chiqildi va xalqaro standartlarga moslashtirildi, PISA, TIMSS va PIRLS kabi xalqaro tizimlar bilan hamkorlikda talabalarni baholash milliy tizimi modernizatsiya qilindi. 2020-yilda O'zbekiston oliy ta'lim sifatini ta'minlash bo'yicha Evropa assotsiatsiyasiga kuzatuvchi sifatida qo'shildi.

Prezidentning 2019-yil 8-oktyabrdagi "2030-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini rivojlantirish kontseptsiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi Farmoni 2023 yilda oliy ta'lim muassasalarining 16 foizi, 2025 yilda 57 foizi va 85 foizi. 2030 yilda %. Shu bilan birga, bu tizimga o'tish allaqachon boshlangan.

Koronavirus ta'siri. Koronavirus infeksiyasi va tegishli karantin cheklovlari ta'im sohasiga katta ta'sir ko'rsatdi. Bir tomondan, karantin cheklovlari ta'lim jarayonlarining uzluksizligini buzilishiga olib keldi, boshqa tomondan, ular masofadan o'qitishning rivojlanishini tezlashtiruvchi katalizatorga aylandi.

Pandemiya paytida imtihonlar haqida. O'zbekistonda koronavirus infeksiyasining birinchi holati 15 martda aniqlangan va 16 martdan boshlab Respublika maxsus komissiyasi qarori bilan maktabgacha, o'rta va oliy ta'lim muassasalari uch haftalik karantinga yopilgan. Mamlakatimizning boshqa viloyatlaridan Toshkentda tahsil olgan 80 mingga yaqin talabalarga uylariga qaytish uchun transport xizmatlarida 50% chegirmalar berildi.

Uyda 8,4 millionga yaqin o'quvchi karantinda edi, ularning 6 millionga yaqini umumiy ta'lim maktablari o'quvchilari edi. Uzluksiz ta'lim jarayonini ta'minlash uchun masofadan o'qitishning har xil turlari tashkil etildi.

Xususan, Xalq ta'limi vazirligi o'quv dasturiga muvofiq barcha sinflar uchun darslar translyatsiyasini tayyorladi. UZEDU vazirligining rasmiy telegram kanali va YouTube video -xostingidagi kanal barcha sinflar uchun teledasturlar jadvali va to'g'ridan-to'g'ri yozib olishni e'lon qila boshladi.

Shuningdek, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi oliy ta'lim standartlari bo'icha onlayn resurslarni shakllantirdi va EDU.UZ telegram kanalini ishga tushirdi, bu yerda o'z-o'zini o'qitish uchun materiallar joylashtirila boshlandi. Shu bilan birga, "Innovation Kutubhona" saytida turli fanlardan 3500 dan ortiq elektron darsliklarni shakllantirish jarayoni davom etdi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining ota-onalariga va umumiy ta'lim maktablarining boshlang'ich sinf o'quvchilariga har yili, shu jumladan 6 oydan kam ishlaganlarga ta'til berildi. Davlat byudjetidan moliyalashtiriladigan va ularning faoliyati to'xtatilgan maktabgacha, umumiy o'rta, o'rta maxsus va oliy ta'lim muassasalari, sport va madaniyat muassasalari xodimlarining ish haqi o'z vaqtida to'lanishi kafolatlangan.

14 yoshgacha bo'lgan bolalarga g'amxo'rlik qilayotgan shaxslarga vaqtincha mehnatga qobiliyatsizlik nafaqasi o'rtacha ish haqining 100 foizi miqdorida to'langan.

Qabul qilingan chora-tadbirlar ta'lim muassasalarini yopish bilan bog'liq uchta asosiy masalani hal qilishga imkon berdi. Birinchisi - maktabgacha va umumiy ta'lim muassasalari o'quvchilariga qarash, ikkinchisi - karantin vaqtida moddiy yordam berish, uchinchi - o'quv jarayonini masofadan turib davom ettirish imkoniyati.

Hal qilinishi kerak bo'lgan muammolar. O'zbekiston ta'lim sohasida hal qilinishi kerak bo'lgan muammolar ham mavjud.

Pandemiya oldin maktabgacha ta'limning dinamik o'sishiga qaramay (aniqki, karantin cheklavlari bu sektor ko'rsatkichlarining o'sishini sekinlashtirdi, bu yil oxirida o'tgan yilga qaraganda past bo'lishi mumkin), bolalarni qamrab olish darajasi pastligicha qolmoqda; qamrov ko'rsatkichi 70% dan yuqori bo'lgan qo'shni davlatlar bilan taqqoslaganda, O'zbekistondagi 44,5%. Pandemiya tugagach, tegishli muassasalar yetishmaydi.

Hali ham maktablar borki, ularda bolalar ikki smenada o'qiydilar. Bu shuni ko'rsatadiki, ta'lim muassasalarining mavjud imkoniyatlari ularning ehtiyojlaridan kam. Shahar va viloyatlarda yangi uy-joy massivlari qurilishining jadal sur'ati bilan, yangi maktablarning keng ko'lamli qurilishini ta'minlash, shuningdek, ularni kompyuter laboratoriyalari, zamonaviy uskunalari, shu jumladan, laboratoriyalar va yuqori tezlik bilan ta'minlash zarur.

V. Xulosa. Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, O'zbekistonning barcha ta'lim sohalarida islohotlarning yangi bosqichining to'rt yilligi mobaynida ularni zamonaviy xalqaro talablarga javob beradigan sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqish uchun jiddiy asoslar qo'yildi. Ammo mavjud muammolarning aksariyati haligacha hal qilinmagan.

Ta'lim sohasi mintaqani isloh qilish nuqtai nazaridan ancha "konservativ", chunki u ob'ektiv ravishda kadrlar tayyorlaydi, odamlarni kelajakda hayotga o'rgatadi. Yangi avlodni hayotga tayyorlash uchun yigirma yil kerak bo'ladi va bu muammoni uch-besh yil ichida hal qilib bo'lmaydi. Universitetlarda yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash uchun malakali abituriyentlar talab qilinadi. Maktabni muvaffaqiyatli o'zlashtirish uchun tobora murakkab o'quv dasturlari, bolalarning qobiliyatini rivojlantirish va ularni maktabgacha ta'lim muassasalarida sifatli tayyorlash zarur.

O'zbekistonda olib borilayotgan ta'lim islohotlari jarayonida asosiy e'tibor yoshlar orasida iste'dodlarni aniqlash va rivojlantirishga qaratildi. Ammo maktabgacha va maktabgacha ta'limning ilgari etarli darajada samarali bo'lmagan tizimi bolalar bog'chasidan va maktabdan iste'dodlarni rivojlantirish kerak. Buni abituriyentlar tayyorgarligining pastligi ham ko'rsatib turibdi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://www.unicef.org/uzbekistan/uz/press-releases/talim-sohasi-mutaxassislari-ozbekistonda-umumiy-orta-talim-sifatini-oshirish>
2. <https://www.unicef.org/uzbekistan/uz/press-releases/ozbekistondagi-talim-sifatini-oshirish-imkoniyatlari>
3. <https://kun.uz/uz/news/2020/04/19/ozbekistonda-talim-sifatini-oshirishga-nimalar-tosiq-bolmoqda-tahliliy-suhbat>
4. <https://www.uzedu.uz/oz/talim-sifatini-oshirish-muammo-yechim-istiqlol>
5. <https://uwed.uz/uz/divisions/view/quality-control-of-education>
6. <https://yuz.uz/uz/news/talim-sifatini-baholashxorij-tajribasi-misolida-organilmoqda>
7. <https://xs.uz/uz/post/olij-talim-muassasalarida-talim-sifatini-oshirish-va-ularning-mamlakatda-amalga-oshirilayotgan-keng-qamrovli-islohotlarda-faol-ishtirokini-taminlash-bojicha-qoshimcha-chora-tadbirlar-togrisida>
8. <https://daryo.uz/2018/08/16/sherzod-shermatov-ozbekistonda-talim-sifatini-oshirish-uchun-xususiy-maktablarni-kopaytirish-kerak>
9. <https://daryo.uz/2019/07/05/talim-sifatini-oshirish-borasida-amalga-oshirilayotgan-ishlar-boyicha-matbuot-anjumani-otkazildi>
10. Rakhmonova D.M. Equirements for preschool education teacher. Middle
11. Rakhmonova D.M. O'yin faoliyati orqali bolalarda ikki tillilikni rivojlantirish modeli/ O'zbekiston milliy universiteti xabarlar. 2023
12. Rakhmonova D.M. Equirements for preschool education teacher. Middle european scientific bulletin, 2021.
13. Rakhmonova D.M. Identifying the potential of students of preschool educational organizations. Forest Researchnn. For. 2022.